

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційне дослідження Вороніної Ірини Миколаївни «Аксіологічні засади нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.12 – філософія права

Актуальність обраної теми. У Вступі автор зауважує про необхідність переосмислення теоретичних положень щодо сутності та фундаментальних властивостей аксіологічних засад відомчої нормотворчості, та формування на їх основі науково обґрунтованих пропозицій, які уможливлять підвищення ефективності нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції.

Водночас, дисертант зауважує, що проблематику аксіологічних засад нормотворчості, попри все її значення, поки не виокремлено у якості самостійного предмета філософсько-правового аналізу, саме тому виникає потреба у пошукові нових методологічних підходів, які б надали можливість осмислити феномен нормотворчості у якості особливої соціокультурної, правової реальності, яка має складну структуру та іманентну логіку функціонування та розвитку, що, на думку автора, і зумовило пошук й обґрунтування наукових підходів до окреслених проблем.

Отже, вибір теми дослідження був зумовлений необхідністю осмислення ефективної моделі нормотворчості в умовах перехідних суспільств та нагальною потребою комплексного опрацювання аксіологічних засад нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції.

ВРСДЗ НАВС	
Вх. №	1657
16	04 20 18 р.
кількість аркушів:	
осн. док.	3 додаток

Оцінка методології дослідження. Дисертантом у цілому вірно окреслена мета та комплексно вирішені завдання дослідження щодо теоретичних та практичних питань окресленого наукового завдання, сформованих на цій основі пропозицій. Об'єкт і предмет дослідження автором визначені правильно. План роботи логічний та вдало корелюється з метою та завданнями роботи. Дисертаційне дослідження виконане у відповідності до наукових програм, планів і тем вказаних у вступній частині дослідження та авторефераті. Методи дослідження та напрями їх використання визначені відповідно до змісту дисертаційної роботи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом є в своїй переважній більшості обґрунтованими і переконливими. При їх обґрунтуванні використане широке коло вітчизняних, зарубіжних наукових джерел та нормативних актів, перелік яких складає 326 найменувань.

Філософсько-методологічні засади роботи ґрунтуються на працях і висновках науковців у галузі філософії права, правової аксіології, філософії науки, філософської антропології, історії філософії права, теорії держави і права, порівняльного правознавства та ін.

Нормативно-правовою базою дисертаційного дослідження є міжнародні нормативно-правові акти, Конституція України, закони і підзаконні акти України, законодавство зарубіжних країн з питань правоохоронної діяльності.

Емпіричну базу дослідження становлять матеріали опитування, при якому було здійснено анкетування 150 респондентів – слухачів Національної академії внутрішніх справ, а також практика діяльності правоохоронних органів України і зарубіжних країн (Польщі, Німеччини, Франції, Великобританії).

Можна констатувати, що робота є першим в Україні комплексним монографічним дослідженням проблеми аксіологічних засад нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції. При цьому

автором сформульовано й обґрунтовано низку нових концептуальних положень і висновків, надано практичні пропозиції з досліджуваних питань.

Якщо йдеться про наукову новизну одержаних результатів, то слід зазначити, що *вперше*: окреслено аксіологічно-правові засади відомчої нормотворчості, у якості системи ціннісно-правових пріоритетів нормотворчої діяльності та шляхів їх практичної реалізації; розкрито взаємозв'язок і взаємозумовленість між аксіологічним й іншими методологічними підходами в контексті осмислення організації нормотворчого процесу МВС України щодо координації діяльності Національної поліції: системним, антропологічним; виокремлено специфіку аксіологічного (ціннісного) підходу до нормотворчості МВС України як ціннісно-нормативного явища, який базується на аналізі ієрархічної системи цінностей і принципів, що покладені в основу оптимізації нормотворчості та досліджено механізм їхнього впливу на нормотворчу сферу; запропоновано авторське визначення поняття «аксіологічна модель нормотворчої діяльності МВС України» як системи цінностей, норм і принципів, які покладено в основу оптимізації правового регулювання нормотворчої діяльності, визначено пріоритетні напрями цієї діяльності, об'єкти, на які вона спрямована, форми та методи її здійснення. Запропоновано удосконалити координацію підзаконної нормотворчості шляхом включення вказаного визначення до змісту статті 2 законопроекту «Про нормативно-правові акти»;

удосконалено: положення про те, що у сучасній юриспруденції актуалізується аксіологічний підхід як своєрідна спроба переосмислення кризи класичної методології. У цьому контексті аксіологічна стратегія дослідження дозволяє трактувати нормотворчість як процес взаємодії її суб'єктів на основі ціннісно-нормативних вимірів, а також виокремити та осмислити корелятивність розвитку нормотворчості та державотворчих процесів; обґрунтування необхідності інституціоналізації нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції; аргументацію того, що у результаті об'єктивних (фактична тотожність об'єктів регулятивного впливу) та

суб'єктивних (неврахування відмінностей обсягу нормативних повноважень МВС України та Національної поліції, а також технологічних процесів нормотворення у МВС та Національній поліції, що відображається на результаті такої діяльності та специфіці відповідних правових приписів) причин, у теорії та на практиці виникають проблеми розмежування сфер регулятивного впливу нормативно-правових актів МВС та поліції. При цьому встановлено, що таке розмежування полягає у тому, що МВС видає нормативні приписи, якими встановлює правила та стандарти у відповідних сферах, а Національна поліція України створює нормативні приписи на виконання й реалізацію цих правил, стандартів; положення про те, що Національну поліцію в Україні створено за моделлю розвинених демократичних держав, а саме як орган виконавчої влади, що надає спеціальні послуги населенню. Вплив МВС України на діяльність поліції забезпечується через координаційні дії, які полягають у комплексі заходів щодо забезпечення формування державної політики, нормативно-правового регулювання діяльності Національної поліції; формування стратегії та програми діяльності поліції в Україні; обґрунтування положення про те, що нормативно-правові акти, що видаються МВС України щодо координації діяльності Національної поліції, повинні бути спрямовані не лише на покращення і забезпечення публічної безпеки та порядку, а й на поліпшення соціального статусу працівників поліції, що сприятиме більш якісному та ефективному виконанню ними своїх посадових обов'язків та функцій;

набули подальшого розвитку: концепція реформування відомчої нормотворчості України в умовах європейської інтеграції, що сприятиме уніфікації основних парадигм розвитку правових систем України, Ради Європи та Європейського союзу й у ціннісному аспекті передбачає імплементацію до сфери суспільної свідомості основних громадянсько-політичних цінностей демократії; узагальнення і систематизація напрямів модернізації нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції, які узгоджені з положеннями сучасної концепції демократичної

правової держави; положення про те, що нормотворча діяльність Національної поліції не врегульована чинним законодавством на належному рівні, у зв'язку з чим необхідним є прийняття Інструкції «Про організацію нормотворчої діяльності у Національній поліції України»; пропозиції щодо удосконалення правового регулювання нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції, а саме запровадити комплекс процедур, що дають можливість збільшити прозорість нормотворчості та зменшити кількість правових колізій у чинному законодавстві; обґрунтування того, що вітчизняне правове регулювання нормотворчої діяльності характеризується надмірною розгалуженістю, несистематизованістю, що може призвести до формалізації діяльності органів публічної влади і їх фактичної нездатності ефективно вирішувати стратегічні питання загальнодержавного та місцевого значення. Одним з напрямів вирішення проблеми є прийняття Закону «Про нормативно-правові акти», який має врегулювати питання усієї системи нормативно-правових актів в Україні; доктрина, що в українському правознавстві формується новий тип юридичного мислення – ціннісно-нормативний, де нормотворчість утворює ціннісно-нормативну систему, яка підкреслює не лише нормативний, а й ціннісний вимір всього механізму правового регулювання.

У дисертації сформульовано й інші цікаві та корисні положення та висновки. Вказані положення у сукупності вирішують важливу наукову проблему щодо аксіологічно-правового змісту нормотворчості МВС України стосовно координації діяльності Національної поліції.

Достовірність висновків дисертації підтверджується опрацьованими науковими джерелами, відповідними положеннями національного законодавства у частині, що стосується теми дослідження, а також матеріалами правозастосовної практики. Основні положення дисертаційного дослідження відображені у змісті автореферату. Мета й завдання дослідження кореспондуються з висновками дисертації.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані та аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки й

пропозиції впроваджено та надалі можуть використовуватись у: законотворчій діяльності – під час підготовки й уточнення низки законодавчих та підзаконних актів з питань правоохоронної діяльності Національної поліції України (довідка Інституту законодавства Верховної Ради України від 4 жовтня 2017 р.); правозастосовній діяльності – для безпосереднього використання розроблених рекомендацій у роботі підрозділів МВС України щодо координації діяльності Національної поліції (акти впровадженнь Департамент юридичного забезпечення МВС України від 10 жовтня 2017 р., Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України у Кіровоградській області від 17 жовтня 2017 р., Головне управління Національної поліції України у Кіровоградській області від 10 листопада 2017 р.); освітньому процесі – при викладанні навчальних курсів і дисциплін «Філософія права», «Соціологія права», «Теорія держави і права», «Актуальні проблеми філософії права» «Філософські проблеми управління» та при підготовці підручників, навчальних посібників, довідкових та методичних видань, монографій з проблем, пов'язаних з питаннями нормотворчості, правотворчості, законотворчості, нормопроєктування, у науково-дослідній роботі студентів та курсантів (акти впровадження Національної академії внутрішніх справ від 24 жовтня 2017 р., факультет №6 Харківського національного університету внутрішніх справ від 26 жовтня 2017 р.); правовиховній роботі – для підвищення правової свідомості та правової культури учасників нормотворчої та нормозастосовчої діяльності; науково-дослідницькій сфері – у процесі подальших наукових досліджень проблемних питань нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції та її правового забезпечення (акти впровадженнь Державного науково-дослідного інституту МВС України від 2 жовтня 2017 р., Національної академії внутрішніх справ від 24 жовтня 2017 р.).

Основні положення, ідеї, висновки, пропозиції пройшли апробацію і впроваджуються в практику. Зокрема, в період 2013-2017 рр. вони отримали позитивну оцінку на 20-ти науково-практичних конференціях і круглих столах та відображені у 20 наукових публікаціях, серед яких шість статей,

опубліковані у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, дві статті – у міжнародних наукових виданнях, а також дванадцять тез доповідей, опублікованих у збірниках матеріалів науково-практичних та науково-теоретичних конференцій.

Оцінка змісту дисертації та автореферату. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, що включають дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (326 найменувань на 30 сторінках) та чотирьох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 242 сторінки, з яких обсяг основного тексту – 188 сторінок. Дисертація написана українською мовою і відповідає вимогам української стилістики, лінгвістики та граматики. Фактичні дані, теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації, подані у дисертації, є доступними для сприйняття. У дисертації витримано науковий стиль викладу матеріалу. Основні положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертації в цілому характеризуються послідовністю, аргументованістю і завершеністю.

Наведені нижче зауваження не впливають на наукову цінність дисертаційного дослідження Вороніної І.М. Вони мають дискусійний характер та можуть слугувати підставою для наукової полеміки під час захисту дисертації.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. У цілому позитивно оцінюючи рецензовану роботу, необхідно вказати на наявність певних недоліків, недостатньо аргументованих положень та зауважень.

1. У підрозділі 1.3. «Сутність нормотворчої діяльності МВС України у системі державного управління органів виконавчої влади» досліджуючи нормотворчу діяльність МВС України у системі державного управління органів виконавчої влади доцільно було б зупинитись і на координації діяльності не лише Національної поліції України, але й інших підрозділів, зокрема: Державної прикордонної служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної міграційної служби України, Національної гвардії України та здійснити порівняння та обґрунтованості дослідження саме

аксіологічно-правової наповненості нормотворчості МВС України щодо координації діяльності саме Національної поліції серед інших галузевих підрозділів.

2. На сторінці 82 дисертантка зазначає, що «...МВС України як центральний орган виконавчої влади та самостійне структурне формування є складною, широко розгалуженою й водночас єдиною цілісною системою, яка має специфічне призначення, порядок функціонування й потребує якісного управління». На нашу думку, конкретні приклади слід було теж розглянути.

3. Науково ціннісним, на нашу думку, є проведення авторкою порівняльного аналізу сутності нормотворчої діяльності МВС України як підсистеми державного управління органів виконавчої влади та європейського досвіду з даного питання. Однак вважаємо, що робота значно б виграла, якби дисертант доповнила свій аналіз, окресливши недоліки нормотворчої діяльності колишньої міліції України.

4. На сторінці 110 авторка здійснює аналіз принципів нормотворчості МВС України як ціннісних категорій, зазначивши: «враховуючи ціннісний аспект, принципами нормотворчості МВС України щодо координації Національної поліції є ті загальні положення та ідеї, що покладені у основу нормотворчої діяльності МВС України щодо координації Національної поліції, які визначають її сутність, та якими мають керуватись суб'єкти нормотворчості МВС України щодо координації Національної поліції у процесі роботи над створенням правових норм». Доцільно, у даній частині продовжити роз'яснення які саме суб'єкти нормотворчості МВС України щодо координації Національної поліції повинні дотримуватись принципів нормотворчості МВС України щодо координації Національної поліції і чому, які наслідки будуть при недотриманні вказаних принципів.

5. На сторінці 132 авторка вдало зазначає, що «європейські цінності мають не декларативне, абстрактне значення, а й цілком конкретний вираз у вигляді базових фундаментальних прав, свобод, зафіксованих у відповідних документах Європейського Союзу». Вказану частину доцільно було б уточнити

на які саме правові документи спирається дисертантка та їхня цінність для аналізу аксіологічного змісту нормотворчої діяльності у правоохоронній сфері.

Водночас, ще раз наголошую, висловлені зауваження характеризують, насамперед, складність проблемних питань, що досліджуються дисертантом. Вони не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження Вороніної І.М. та можуть бути предметом наукової дискусії під час публічного захисту дисертації.

ВИСНОВОК

1. Представлена на рецензію робота є самостійним дисертаційним науковим дослідженням, у якому отримані науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують конкретне наукове завдання, яке має суттєве значення для нормотворчості МВС України щодо координації діяльності Національної поліції з аксіологічно-правових позицій.

2. Дисертаційне дослідження Вороніної І.М. відповідає встановленим вимогам до кандидатських дисертацій, передбачених п.п. 9, 11, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами та доповненнями).

3. Вороніна І. М. заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.12 – філософія права.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри Європейського права та
порівняльного правознавства
юридичного факультету
Чернівецького національного
університету ім. Ю. Федьковича**

«__» квітня 2018 року

Підпис *С.Г. Меленко*
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
"14" 04

С.Г. Меленко

